Komisyona Bağıran Mahpusa Hücre

MAHKEME	KARAR TARİHİ	SONUÇ
Anayasa Mahkemesi İkinci Bölüm	03.09.2026	İhlal

ESAS NO	İLGİLİ HÜKÜMLER
2023/12526	Anayasa 26, 5275 s. K. 37, 5275 s. K. 43, 5275 s. K. 48, 6216 s. K. 50

ÖZET

TBMM İnsan Hakları Komisyonu ziyaretinde cezaevi koşullarından yüksek sesle şikâyet eden hükümlüye, sözleri asılsız sayılarak bir gün hücre cezası verildi. AYM, cezanın söyleyiş biçimine değil içeriğe dayandığını ve düzenin bozulduğunun gösterilmediğini belirterek ihlal kararı verdi.

Bu kararın özeti ve değerlendirmesi
savun.av.tr/mahpusun-meclis-komisyonuna-sikayeti-disiplin-cezasi-aym-2023-12526/ →

Karar metni

Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası sisteminde yayımlandığı hâliyle aktarılmıştır. Heyet, raportör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

(Başvuru Numarası: 2023/12526)

Karar Tarihi: 3/9/2026

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda söylenen sözlerden dolayı disiplin cezasıyla cezalandırılmanın ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde hükümlü olarak Bolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları Komisyonu (Komisyon) üyeleri tarafından 21/11/2022 tarihinde Ceza İnfaz Kurumuna ziyarette bulunulmuştur. Telefon görüşmesi için odasından ayrılan

başvurucu, gelen Komisyon üyelerini görmesi üzerine bu kişilere Ceza İnfaz Kurumunda yaşadığını belirttiği sorunları yüksek sesle dile getirmiştir. Yaşanan olayla ilgili infaz ve koruma memurlarınca aynı tarihte düzenlenen tutanak şöyledir: "21.11.2022 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları Komisyonu üyeleri tarafından saat 11:40 sıralarında Kurumumuza yapılan ziyaret esnasında B blok da telefon görüşü yapan hükümlü [...] komisyon üyelerine hitaben yüksek sesle bağırarak 'bu ceza infaz kurumunda işkence var zulüm var arkadaşlarımızın ayakları kırılıyor, burada hukuksuzluk var, etnik ayrımcılık yapılıyor, adaletsizliğin adı Bolu F Tipi Cezaevi, [...] benimle görüşün' şeklinde kurumda korku, kaygı, panik oluşturacak şekilde söylemlerde bulunmuştur. Hükümlü tüm uyarılara rağmen yüksek sesle provokatif eylemlerine devam etmiştir."

4. Bu tutanak doğrultusunda başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılarak başvurucunun savunması istenmiştir. Başvurucu savunmasında "Ben [...] ve diğer heyet üyelerine aynen şöyle söyledim. Allah rızası için benimle görüşün. [...] bir dakika. Bu kurumda her türlü insan hakları askıya alınmış durumda, insanlık onuru ve insanlık yerlerde sürünüyor, kurumda ağır işkence yapılmaktadır. İnsanların ayakları kolları, parmakları kırılıyor, insanları etnik kökenleri nedeniyle ötekileştirip, ayrıştırıyorlar, kurumda yapılan işkenceye tanıklık yaptığım için tehdit ediliyorum. İşkenceye maruz kaldım. Bunların yapması gereken kişileri rehabilite etmek, ama yaptıklarıyla topluma her gün birer suç makinesi yetiştiriliyor dedim. Bunu sizler benden daha iyi biliyorsunuz." ifadelerine yer vermiştir. İnfaz ve koruma memurları alınan ifadelerinde, Komisyon üyelerinin yaptığı ziyaret esnasında başvurucunun haftalık telefon hakkını kullandığını, Komisyon üyelerinin geldiğini görmesi üzerine başvurucunun telefonu kapatıp yüksek sesle bağırdığını beyan etmiştir.

5. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu) 1/12/2022 tarihinde "...tutanakta 'Bu Ceza İnfaz Kurumunda işkence var zulüm var arkadaşlarımızın ayakları kırılıyor burada hukuksuzluk var, etnik ayrımcılık yapılıyor. Adaletsizliğin adı Bolu F Tipi Cezaevi, [...] benimle görüşün' şeklinde yüksek sesle bağırmasının belirtildiği, görevli memurların ifadelerinde aynı ifadeleri belirtmesi, hükümlü savunmasında da eylemini gerçekleştirdiğinin anlaşılması, asılsız iddialar ile Kurum imajına zarar vermeyi, böylece kurum personelini korkutarak üzerinde baskı kurmayı amaçladığı düşünülmekle, hükümlünün yapmış olduğu bu eylemleri ile 'Kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söylemek veya davranışta bulunmak' disiplin suçunu işlediğinin anlaşıldığı..." gerekçesiyle 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendinde düzenlenen "kurumda korku, kaygı ve panik yaratacak eylemde bulunmak" fiilinin gerçekleştiğinden bahisle başvurucuya 1 ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası verilmesini uygun görmüştür. Başvurucunun kaldırılmamış disiplin cezası bulunmaktayken tekrar disiplin suçu işlediği gerekçesiyle 5275 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bir üst ceza uygulanarak 1 gün hücreye koyma cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir.

6. Başvurucu, Disiplin Kurulunun kararına karşı infaz hâkimliğine şikâyette bulunmuştur. Şikâyeti inceleyen Bolu İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği/Hâkimlik) 29/12/2022 tarihinde başvurucunun üzerine atılı disiplin suçunu işlediğinin sabit olduğu, Disiplin Kurulunca eylemlerin doğru olarak

tanımlanıp cezasının takdir edildiği, bu nedenle verilen disiplin cezasında isabetsizlik bulunmadığı, kararın oluşa ve mevzuata uygun olduğu gerekçesiyle şikâyetin reddine karar vermiştir.

7. Başvurucunun İnfaz Hâkimliği kararına itiraz etmesi üzerine Bolu 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 3/2/2023 tarihinde Hâkimlik kararının usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle kesin olarak itirazın reddine karar vermiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 10/2/2023 tarihinde öğrendikten sonra 13/2/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyonca adli yardım talebinin kabulü ile başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; Ceza İnfaz Kurumunda olduğunu ve yaşadığını iddia ettiği sıkıntıları dile getirdiğini, hakkında keyfî olarak hücreye koyma cezası verildiğini, duruşmaya fiilen katılma talebinin kabul edilmeyerek ses ve görüntü bilişim sistemi vasıtasıyla savunmasının alındığını, İnfaz Hâkimliği kararının ikna edicilikten uzak ve salt cezalandırmaya yönelik olduğunu, gerçekleştirdiği eylemin ceza infaz kurumu düzen ve disiplinini ne şekilde bozduğunun kararda izah edilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının, gerekçeli karar hakkının, ifade özgürlüğünün, hükmedilen yaptırımın hücre cezası olması nedeniyle ise işkence yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, mevcut başvuruda başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri incelenirken Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını tekrar etmiştir.

12. Komisyon üyelerinin ziyareti esnasında kullandığı ifadeler nedeniyle başvurucu hakkında verilen disiplin cezasına yönelik şikâyetlerin bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (telefon görüşmesi esnasında kullanılan ifadeler sebebiyle disiplin cezası verilmesine ilişkin kararlar yönünden bkz. B. No: 2019/31782, 13/4/2023, § 19; B. No: 2019/29262, 11/7/2024, § 18; kapalı görüşte kullanılan ifadeler sebebiyle disiplin cezası verilmesi yönünden bkz. B. No: 2020/26173, 17/9/2024, § 10).

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Ceza İnfaz Kurumuna ziyarete gelen kişilere yönelik kullanılan ifadeler nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulanan başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur. Müdahaleye dayanak olarak gösterilen 5275 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı ve müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacı kapsamında kaldığı

anlaşılmıştır. O hâlde Anayasa Mahkemesinin yapması gereken, söz konusu müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunu denetlemektir.

15. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir ([GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

16. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda, mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (B. No: 2013/6223, § 29).

17. Disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğinde olan 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi uyarınca, Kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; B. No: 2017/38744, 20/10/2021, § 22).

18. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumunda yapılacak bir eylemin 5275 sayılı Kanun'un 39. ile 44. maddeleri arasında öngörülen disiplin suçunu oluşturduğu açık olsa dahi bu durumun disiplin cezası verilmesi için tek başına yeterli olmayacağını, eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; B. No: 2013/6223, §§ 43, 44; B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 22). Dolayısıyla somut olayda başvurucunun Komisyon üyelerine hitaben kullandığı ifadelerin kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte kabul edilmesinin mümkün olup olmadığı incelenmelidir.

19. 5/12/1990 tarihli ve 3686 sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu'nda Türkiye Büyük Millet Meclisinde bir İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun kurulması amaçlanmış; Komisyonun görev, yetki, çalışma usul ve esasları bu Kanun'la düzenlenmiştir. Komisyonun görevleri arasında, Türkiye'nin insan hakları alanında taraf olduğu uluslararası antlaşmalarla Anayasa ve diğer millî mevzuat ve uygulamalar arasında uyum sağlamak amacıyla yapılması gereken değişiklikleri tespit etmek ve bu amaçla yasal düzenlemeler önermek yer almaktadır.

Buna ek olarak aynı Kanun'da; Türkiye'nin insan hakları uygulamalarının taraf olduğu uluslararası antlaşmalara, Anayasa ve Kanunlara uygunluğunu incelemek ve bu amaçla araştırmalar yapmak, bu konularda iyileştirmeler, çözümler önermek, insan haklarının ihlale uğradığına dair iddialar ile ilgili başvuruları incelemek veya gerekli gördüğü hâllerde ilgili mercilere iletmek de Komisyon'un görevleri arasında sayılmaktadır. Öte yandan Komisyon, görevleri ile ilgili olarak bakanlıklarla genel ve katma bütçeli dairelerden, mahalli idarelerden, muhtarlıklardan, üniversitelerden ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlardan bilgi istemek ve buralarda inceleme yapmak, ilgililerini çağırıp bilgi almak yetkisine sahiptir.

20. Olayda Disiplin Kurulu, başvurucunun Komisyon üyelerine yönelik kullandığı ifadelerin asılsız iddialar olduğunu, Ceza İnfaz Kurumunun imajına zarar vermeyi ve kurum personelini korkutarak üzerinde baskı kurmayı amaçladığını belirterek söz konusu eylemin kurumda korku, kaygı ve panik yaratacak mahiyette olduğunu kabul etmiştir. Disiplin Kurulu, başvurucunun 1 ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezası ile cezalandırılması gerekmekteyse de kaldırılmamış disiplin cezası bulunması nedeniyle bir üst ceza uygulayarak 1 gün hücreye koyma cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir (bkz. § 5). Disiplin Kurulu kararına yönelik olarak şikâyet üzerine dosyayı inceleyen İnfaz Hâkimliği, cezalandırma gerekçesini haklı bularak başvurucunun üzerine atılı disiplin suçunu işlediğinin sabit olduğuna karar vermiştir (bkz. § 6). Ağır Ceza Mahkemesi de gerekçesinde daha fazla bir değerlendirmede bulunmaksızın itirazın reddine karar vermiştir (bkz. § 7).

21. Başvuru konusu olayda, başvurucunun cezalandırılmasına neden olan eyleminin yüksek sesle Komisyon üyelerine hitap etmesinden ziyade söylediği sözlerin gerçek olmaması, ceza infaz kurumunun imajına zarar vermeyi amaçlaması, bu suretle kurum personelini korkutarak üzerinde baskı kurmayı hedeflemesi olarak gösterildiğine dikkat çekmek gerekir. Diğer bir anlatımla başvurucu ifadelerini dile getirme biçimi nedeniyle değil ifadelerinin içeriği nedeniyle cezalandırılmıştır. Buna göre olayda dikkate alınması gereken esas ihtilaf, başvurucunun kullandığı ifadenin kurumda korku, kaygı ve panik yaratabilecek ve bu kapsamda kurum güvenliği ve disiplini açısından bir zafiyete neden olabilecek mahiyette olup olmadığıdır. İlgili idare ve yargı mercilerinin kararları incelendiğinde, başvurucunun disiplin cezası ile cezalandırılmasına neden olan ifadelerin korku, kaygı ve panik yaratabilme etkisi, salt dile getirilen ifadelerin asılsız olduğu kabulüne dayanmaktadır (bkz. § 5).

22. Bu durumda kullanılan bir ifadenin salt gerçek olmamasının kurum düzenini bozacak düzeyde korku, kaygı ve paniğe nasıl neden olduğunun izaha muhtaç olduğu anlaşılmaktadır. Zira mahpusların ceza infaz kurumu uygulamalarıyla ilgili olarak iletilen ifadenin -dile getiriliş şeklinden bağımsız olarak- sadece gerçeği yansıtmaması nedeniyle kurum düzen ve disiplinini bozacağının söylenemeyeceği hesaba katılmalıdır. Nitekim incelenen olayda dile getirilen ifadenin gerçek olmaması durumunda salt iddia edilebiliyor oluşunun kurum personeli üzerinde nasıl makul görülebilecek bir baskı yarattığı da kamu makamlarının gerekçeleri üzerinden anlaşılamamaktadır. Gerçekten de mahpusların dile getirdikleri iddialarının haklılığının her durumda yargı makamlarınca denetlendiği olgusu da gözetildiğinde, sırf asılsız bir iddianın dile getirilmiş olmasının kurum personeli üzerinde meşru bir korku, kaygı veya paniğe neden olması beklenemez. Dahası ceza

infaz kurumu idaresi ve yargı mercilerinin gerekçelerinde, başvurucunun söz konusu eylemi nedeniyle diğer mahpusların da hareketlendiği, asayiş ve düzenin zafiyete uğradığı veya benzeri olumsuzlukların yaşandığı gibi bir tespit de bulunmamaktadır.

23. Sonuç olarak ilgili idare ve yargı makamlarınca başvurucunun ifadeyi dile getiriş usulünden kaynaklanan kurum düzenini bozucu birtakım olumsuzluklardan değil sadece ifadenin asılsız olması kabulünden hareketle disiplin cezası verilmesi yoluna gidildiği görülmektedir. Bu durumda kamu makamlarının yalnızca soyut bir değerlendirmeyle yetinerek söz konusu ifadelerin kurumda korku, kaygı ve panik yaratacak nitelikte olduğu neticesine vardığı, olaya özgü bir değerlendirme yapmadığı anlaşılmaktadır.

24. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerinin ilgili ve yeterli olup olmadığını denetler (diğerleri arasından bkz. B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; B. No: 2014/12151, § 56; B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60; hükümlü ve tutuklulara uygulanan disiplin cezaları bağlamında bkz. B. No: 2014/14655, 18/7/2018, §§ 50-54; B. No: 2015/3370, 9/1/2020, §§ 33-37). Eldeki olayda idare ve yargı mercileri başvurucunun eylemi nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterememiştir. Bu nedenle başvurucunun ifade özgürlüğüne 1 gün hücreye koyma cezası vermek suretiyle yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğunun gösterilemediği değerlendirilmiştir.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu, ihlalin tespiti ile miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. Ayrıca ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bolu İnfaz Hâkimliğine (E.2022/5328, K.2022/5680) GÖNDERİLMESİNE,

Ç. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/9/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.